

Propozycja realizacji zajęć
w oparciu o spektakl

Pod Popielca po Dyngus

w wykonaniu
Zespołu Tańca Polskiego "Wronki"
Wronieckiego Ośrodka Kultury

kwiecień 2023 r.

WRONKI

ZESPÓŁ TAŃCA POLSKIEGO

Choć zwyczaje i obrzędy, tak jak wszystkie inne dziedziny kultury, zmieniały się w czasie, chociaż w toku tych zmian wiele z nich odeszło z naszego życia, to równocześnie zaobserwować można inne niezwykle zdumiewające zjawisko. Jest nim trwanie w polskich obchodach świątecznych wielu elementów tradycyjnych: zwyczajowych zachowań, ceremonii, rytuałów obrzędów, i akcesoriów o bardzo starym pochodzeniu. Jest nim także wzrost zainteresowań i powrót do wielu dawnych rodzinnych tradycji świątecznych.

Barbara Ogródowska

Propozycja realizacji zajęć w oparciu o spektakl pt. „Od Popielca po Dyngus”

Zajęcia przeznaczone są dla klas 1- 4. Cele, kryteria sukcesu i zaproponowane do ich realizacji zadania nauczyciel dostosowuje w zależności od umiejętności uczniów, klasy, w której planujemy je przeprowadzić oraz warunków pracy, nauczyciela i uczniów, możliwości technicznych. Można przeprowadzić zajęcia dokładnie według podanego scenariusza lub wybrać kilka elementów. Propozycja nie określa ram czasowych – jeden dzień, kilka dni. Zaznaczono propozycje informacji i poleceń, jakie może nauczyciel przedstawić uczniom.

Proponowane materiały do realizacji zadań techniczno – plastycznych:
Kartki z bloku, kredki, gałązki drzew, bibuła, kolorowe wstążki, kartki do stworzenia mapy myśli.

Pytanie kluczowe:

Jak wyglądają Święta Wielkanocne w mojej rodzinie?

Cele:

- Poznasz staropolskie zwyczaje związane z okresem Wielkiego Postu i Świątami Wielkanocnymi.
- Poznasz elementy stroju rzeszowskiego, lubelskiego, rozbarsko – bytomskiego i stroju z okolic Dąbrowki Wielkopolskiej.
- Będziesz umiał/a korzystać z mapy.
- Będziesz wiedział/a kiedy rozpoczyna się Okres Wielkiego Postu i jak długo trwa.
- Będziesz umiał/a posługiwać się kalendarzem i wykonywać obliczenia kalendarzowe.
- Będziesz umiał/a wskazywać i odczytywać daty w kalendarzu.
- Będziesz wiedział/a, kiedy obchodzimy Święta Wielkanocne.
- Poznasz symbole wielkanocne.
- Będziesz umiał przeprowadzić wywiad.
- Będziesz wiedział/a, jakie potrawy i zwyczaje są w naszych rodzinach do dzisiaj.
- Będziesz umiał odpowiedzieć o świętach w swojej rodzinie.

Kryteria sukcesu:

- Wymienisz, co najmniej trzy zwyczaje związane z okresem Wielkiego Postu i Świątami Wielkanocnymi.
- Wymienisz, co najmniej trzy elementy stroju rzeszowskiego, lubelskiego, rozbarsko – bytomskiego i stroju z okolic Dąbrowki Wielkopolskiej.
- Wskażesz na Etnograficznej Mapie Polski regiony, o których mowa w spektaklu.
- Obliczysz, korzystając z kalendarza, długość trwania Wielkiego Postu.
- Wskażesz w kalendarzu datę świąt wielkanocnych w bieżącym roku.
- Uzupełnisz mapę myśli – Wielkanocne Symbole.
- Przeprowadzisz wywiad z członkami swojej rodziny i przygotujesz „stół wielkanocny”, korzystając ze zdobytych informacji.
- Odpowiesz na pytanie kluczowe.

1. Zadanie na dobry początek:

Przedstaw w dowolny sposób na kartce usłyszaną na początku spektaklu opowieść, której fragment za chwilę przytoczę jeszcze raz.

Uczniowie w ustalonym przez nauczyciela czasie wykonują to zadanie – mogą wykonać rysunek, połączyć rysunek z krótkimi opisami, wyrażeniami, stworzyć małą mapę myśli. Nauczyciel decyduje, czy podaje formę pracy, albo daje dowolność. To zadanie powinno być wykonane w krótkim czasie 5- 10 minut i być wprowadzeniem do zajęć, albo cyklu zajęć.

Nauczyciel czyta:

Po długiej i często mrocznej zimie nadchodzi wiosna. Wypatrywanie jej od wieków przepełnione było niepewnością....

Dlatego tak radośnie reagowano na przylot pierwszych ptaków, wydłużający się dzień i mocniejsze promienie słońca....

Obejrzelście spektakl „Od Popielca po Dyngusa”. Teraz zapraszam Was do ponownego spotkania z naszą tradycją i zwyczajami związanymi z czasem oczekiwania na Święta Wielkanocne, które zaczęło się prawie sześć tygodni temu oraz czasem świąt.

2. Praca z kalendarzem

Uczniowie pracują z dostępnymi kalendarzami - wykonują obliczenia kalendarzowe, odczytują dni tygodnia, wskazują różne daty w kalendarzu – zwłaszcza Środę Popielcową (2 marca), Wielki Czwartek, Wielki Piątek, Wielka Sobota, Święta Wielkanocne. Zadania uzależniamy od umiejętności uczniów.

Luty

	P	WT	ŚR	CZW	P	S	N
05			01	02	03	04	05
06	06	07	08	09	10	11	12
07	13	14 WALENTYNKI	15	16 TŁUSTY CZWARTEK	17	18	19
08	20	21 OSTATKI	22 POPIELEC	23	24	25	26
09	27	28					

Marzec

	P	WT	ŚR	CZW	P	S	N
09			01	02	03	04	05
10	06	07	08	09	10	11	12
11	13	14	15	16	17	18	19
12	20	21	22	23	24	25	26
13	27	28	29	30	31		

Kwiecień

	P	WT	ŚR	CZW	P	S	N
13						01	02 NIEDZIELA PALMOWA
14	03	04	05	06 WIELKI CZWARTEK	07 WIELKI PIĄTEK	08 WIELKA SOBOTA	09 WIELKANOC
15	10 PONIEDZIAŁEK WIELKANOCNY	11	12	13	14	15	16
16	17	18	19	20	21	22 DZIEŃ ZIEMI	23

WRONKI

ZESPÓŁ TAŃCA POLSKIEGO

- 3. Naszej wędrownicy z tradycją będzie towarzyszył kalendarz, który trochę uporządkuje przede wszystkim przygotowania do nadchodzących świąt, a również ułatwi dokładniej umiejscowić spotkane w tym okresie różne zwyczaje, tradycje, które mieliśmy okazję poznać podczas oglądania spektaklu.**

Warto zwrócić uczniom uwagę, że Święta Wielkanocne to święta „ruchome”. Obchodzone są, w przeciwieństwie do Świąt Bożego Narodzenia, różnie ale zawsze w pierwszą niedzielę, po pierwszej wiosennej pełni księżyca. Na tej podstawie ustala się daty tych świąt.

Kolejnym elementem zajęć jest poznanie strojów ludowych, w jakich wystąpili tancerze podczas spektaklu. Każdy strój jest dokładnie opisany – nazwane są wszystkie elementy. Możemy omówić z uczniami jeden, dwa, albo wszystkie stroje – decyzja należy do nauczyciela. Praca nad realizacją tego zadania najlepiej powinna się rozpocząć od krótkiego opisu i prezentacji danego stroju, w których wystąpili tancerze i śpiewacy w spektaklu. Następnie uczniowie wskazują wymienione elementy stroju.

- 4. Zabawa w ostatni dzień karnawału nazywana w zależności od regionu ostatkami, szalonym dniem lub podkoziołkiem odbywała się w przeddzień środy popielcowej. To karnawałowe szaleństwo przedstawili w spektaklu tancerze w strojach rzeszowskich, prezentując zwyczaj szalonego dnia. Poznajmy teraz dokładniej ten piękny strój. Obejrzyjcie zdjęcie, przeczytajcie opis i wykonajcie polecenie:**

Wskaż na zdjęciu wymienione elementy każdego stroju.

STRÓJ RZESZOWSKI

Elementy stroju:

Dziewczęta:

- bluzka biała, gorset, spódnica, fartuch, korale czerwone, wysokie buty

Chłopacy:

- koszula biała spięta skórzanym pasem, kamizelka, spodnie i niebieskie spodnie, zdobione tradycyjnym haftem, wysokie buty i kapelusz z opaską.

Wskażcie w kalendarzu i odczytajcie datę.

Kiedy w tym roku mogłaby odbyć się taka zabawa?

Datę i potem kolejne, mogą uczniowie np. zapisywać w zeszytach – utrwalamy różne sposoby zapisu daty.

Popielec

5. Wielki Post rozpoczynał się w środę popielcową i trwał do soboty nazywanej Wielką przed świętami. W poście zakazane były wszelkie huczne zabawy, a po gospodach grano w kości i w karty. Powszechnie było wyparzanie naczyń kuchennych lub szorowanie ich popiołem, aby do pokarmów nie dostała się ani odrobina tłuszczu. Postnymi potrawami były ziemniaki w mundurkach lub obierane podawane z olejem lnianym lub gzikim, czyli rozdrobnionym twarogiem z mlekiem.

Korzystając z kalendarza i powyższych informacji obliczcie, ile dni (tygodni) trwał okres Wielkiego Postu.

Uczniowie obliczają i zapisują.

6. Zwyczaj sypania głowy popiołem w Środę Popielcową pokazali Wam tancerze w strojach rzeszowskich. Poznajcie teraz dokładnie ten strój i tak jak poprzednio wskażcie wszystkie elementy tego stroju.

7. Półpoście

Odbywało to się w połowie Wielkiego Postu – środa po trzeciej niedzieli postu (znajdźcie tę datę w kalendarzu). Dzieci w strojach z Zachodniej Wielkopolski pokazały Wam różne psoty, hałas, który robiły m.in. drewnianymi kołatkami i terkotkami. Był to dzień, kiedy dawano przyzwolenie na mniej ścisłe przestrzeganie zasad postu. Na ten jeden dzień jakby zawieszano pokutny charakter postu.

8. Wypędzanie zimy

Marzanno, Marzanno, Ty zimowa panno! Ciebie pożegnamy, wiosnę przywitamy!

Z pewnością wszyscy znacie postać Marzanny i związane z nią zwyczaje. Podczas spektaklu mieliście okazję zobaczyć, jak to wyglądało dawniej, porównać, co się zmieniło, a co zostało do dzisiaj.

Te magiczne obrzędy miały, chociaż w symboliczny sposób, usunąć wszystkie przeszkody, które mogłyby stać się źródłem niepowodzenia, zapewnić obfite plony.

Wszystkie praktyki mają na celu „wypędzenie zimy”, którą kojarzono, jako zło, zimno i ciemność. Rytualnie palono lub topiono słomianą kukłę – symbol zimy. W różnych regionach miała ona inną nazwę np. Marzanna, Morena, Śmiercicha.

9. Obejrzyjcie dokładnie zdjęcie kolejnego stroju: rozbarsko – bytomskiego. Przeczytajcie opis i wykonajcie polecenie:

Wskaż na zdjęciu wymienione elementy każdego stroju.

STRÓJ ROZBARSKO-BYTOMSKI

Elementy stroju:

Dziewczęta:

- bluzka biała, gorset, spódnica, fartuch, korale czerwone, ozdobna wstążka, na głowie galanda (ozdobny wianek ze sztucznych kwiatów, błyskotek)

Chłopacy:

- koszula biała, kamizelka, spodnie, wysokie buty i kapelusz filcowy, pod szyją jedwabna chustka

10. **Przywoływanie wiosny**

Nowe latko maj – Boże szczęście nam daj”, „Marzanecka ze wsi – Nowe latko do wsi” – tak śpiewały dzieci w strojach z Dąbrowki Wielkopolskiej, gdy wędrowały z zielonym Gaikiem, zwanym Latkiem i wprowadzały wiosnę do wsi. Następowoło to zaraz po spalaniu Marzanny. Była to duża, zielona gałąź, przybrana wstążkami i innymi ozdobami.

Za to otrzymywały od gospodyń poczęstunek.

Pamiętacie, co dostawały najczęściej?

Dzieci wymieniają (jajka, ser, duże kawałki placka, drobne pieniądze).

11. Poznajcie teraz dokładniej ten strój i wskażcie na zdjęciu wymienione elementy każdego stroju. Nauczyciel przedstawia uczniom krótki opis stroju, w których wystąpili tancerze i śpiewacy w spektaklu.

W każdym regionie były różnice w stroju między dziećmi, a dorosłymi.

Zadanie dla Was. Przyjrzyjcie się strojom z Dąbrowki Wielkopolskiej i wskażcie różnice.

Dzieci czytają opis i wskazują różnice.

STRÓJ DĄBRÓWKI WIELKOPOLSKIEJ

Elementy stroju - strój dzieci:

Dziewczęta:

- bluzka biała, suknia kolorowa, fartuch,
korale czerwone,
kryza, na głowie wianek z kwiatów

Chłopacy:

- koszula biała z czerwoną wstążką,
czerwona jaka (marynarka),
czarne spodnie z czerwonym lampasem,
czarne buty i kapelusz

Elementy stroju - strój dorosłych

Mężatka:

- koszula, kaftan, spódnica,
fartuch, czerwone korale, kryza,
wiwatka (chusteczka), kopka (nakrycie głowy)

Mężczyzna:

- koszula biała z czerwoną wstążką,
czerwona jaka (marynarka),
katana (długi płaszcz), czarne spodnie
z czerwonym lampasem, czarne buty
i czapka tzn. maciejówka

12. Zapraszam Was teraz do zabawy. Sami zdecydujcie, który obrzęd chcielibyście przedstawić w symboliczny sposób.

- **wyobraźcie sobie, że ubieracie się w taki piękny strój rozbarsko – bytomski i przedstawiacie zwyczaj „wypędzania zimy” i przywoływanie wiosny.**
- **wyobraźcie sobie, że ubieracie się w niezwykły strój z Dąbrowki Wielkopolskiej i wykrzykując radosne przyśpiewki – „Nowe latko maj – Boże szczęście na daj”, „Marzanecka ze wsi – Nowe latko do wsi” wędrujecie po polskiej wsi z Gaikiem**

Proponujemy, żeby uczniowie według własnego pomysłu wykonali Marzannę, albo Zielony Gaik – w zależności od wyboru zwyczaju. Sposób uzależniamy od możliwości i warunków – rysunek np. techniką kolażu, prace przestrzenną, wydzierankę, wyklejankę, gałązki z kolorowymi wstążkami, bibułą itp. Następnie każde dziecko prezentuje swoją pracę i mówi kilka zdań o swojej pracy, o poznanym zwyczaju, dzieli się swoją refleksją.

13. Teraz czas na ostatnie przygotowania do najważniejszych świąt okresu wiosennego, jakimi od wieków jest Wielkanoc. Według tradycji najważniejszymi symbolami tego okresu stają się żywioły; ogień i woda.

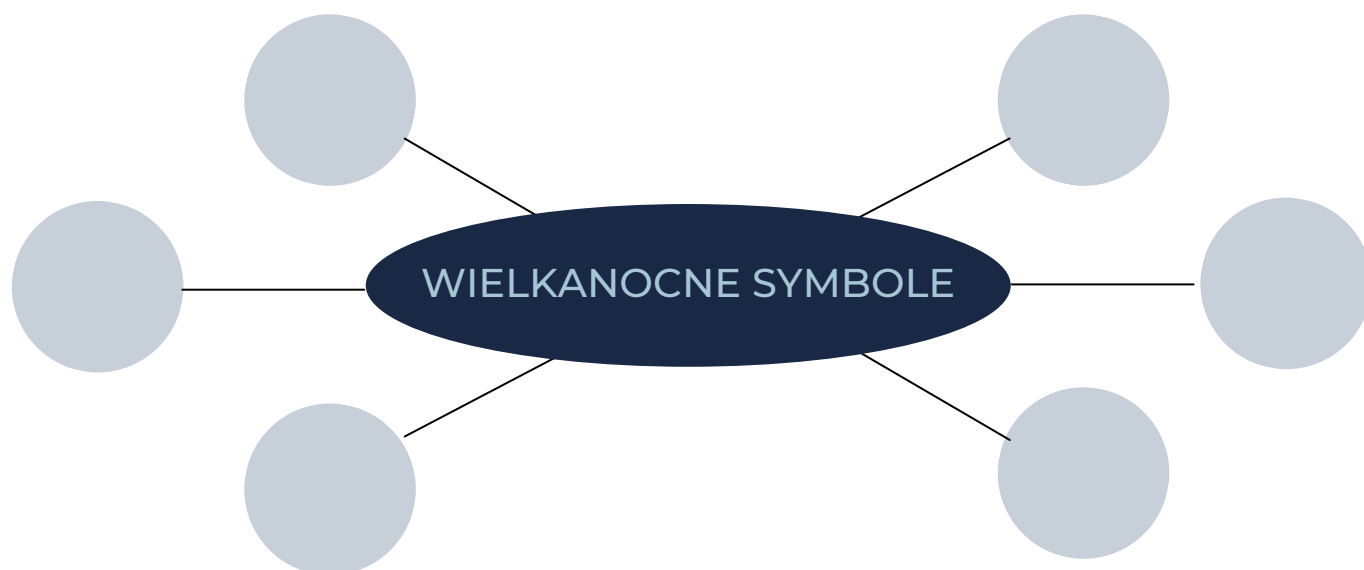
Ogień – w zwyczajach ludowych uznawany był za moc oczyszczającą, odstraszającą złe moce.

Woda - niezbędna do wzrostu roślin, pobudzania do życia przyrody. Miała zapewnić zdrowie, dać siłę i przynieść powodzenie.

14. Rozmowa z uczniami o wielkanocnych zwyczajach, jakie panują w ich domach. Przebieg tej części zajęć proponujemy zaplanować również według możliwości dzieci, warunków do pracy. Można zaproponować przeprowadzenie wcześniej rozmowy z rodzicami, dziadkami na ten temat i następnego dnia zrealizować to zadanie (warto wprowadzić, albo udoskonalić formę dialogu – zasady przeprowadzania, zapisywania).

Kilka propozycji:

- chętni uczniowie kończą zdanie - W moim domu panują następujące zwyczaje wielkanocne (wypowiadają głośno, zapisują wszystko w zeszycie, na komputerze itp).
- tworzenie mapy myśli - Wielkanocne symbole - według schematu, który uczniowie rysują na kartce, najlepiej A3. Mapę mogą wzbogacić odpowiednimi ilustracjami.

16. Na wielkanocnym stole.

Będziesz wiedział/a, jakie potrawy i zwyczaje są w naszych rodzinach do dzisiaj uzależniamy od możliwości, czasu.

Proponujemy przygotowanie przez dzieci w swoich domach symbolicznego stołu wielkanocnego. Dzień wcześniej ustalamy dokładnie, jak to będzie wyglądało, co powinni przygotować – wykorzystujemy m.in. mapę myśli, gdzie to robią (na biurku, dodatkowym stoliku). Będzie to okazja do „wspólnego klasowego świętowania”, złożenia sobie życzeń.

17. **Dyngus** z pewnością wszyscy znacie to słowo i każdy z Was był już, chociaż trochę mokry w Poniedziałek Wielkanocny. Podczas spektaklu poznaliście ten zwyczaj, dowiedzieliście się, na czym polegała ta zabawa, kto kogo polewał – chłopcy polewali dziewczęta, co oznaczało sympatię dla nich, powód do zadowolenia. Na zakończenie usłyszeliśmy o zwyczaju chodzenia po dyngusie.

STRÓJ KRZCZONOWSKI

Elementy stroju - strój dzieci:

Dziewczęta:

- bluzka biała z kolorowym haftem,
gorset, spódnica w paski, korale czerwone,
na głowie wianek nazywany półksiężycem, rogalem

Chłopacy:

- koszula biała z haftem, pas,
czarne spodnie z lampasem, wysokie buty,
kapelusz słomkowy ozdobiony kwiatami i pawim piórem

*** Zadanie dodatkowe

Nauczyciel nawiązuje do obejrzanego spektaklu i zwraca uwagę na stroje ludowe, w których występowali tancerze i śpiewacy. Proponuje uczniom wyprawę po folklorystycznej mapie Polski w poszukiwaniu regionów, w których te stroje występują i dokładnym ich poznaniu. Korzystamy z zamieszczonych map, które udostępniamy dzieciom w dostępny sposób.

Folklorystyczna mapa Polski

Etnograficzna mapa Polski

PODSUMOWANIE

Runda bez przymusu

Chętni uczniowie kończą zdanie:

Spotkanie z folklorem było dla mnie.....

Podczas spotkania z tradycją dowiedziałam/łem się.....

Materiał został opracowany i zredagowany przez Marię Prusiewicz w ramach realizacji projektu
"Od Popielca po Dyngus" spektaklu Zespołu Tańca Polskiego "Wronki"
Wronieckiego Ośrodka Kultury

Wykorzystano zdjęcia:
Zespołu Folklorystycznego "Wielkopole" w
Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu

Materiał może zostać nieodpłatnie wykorzystany w ramach prowadzenia zajęć lekcyjnych.
Nie może być udostępniany osobom trzecim bez pisemnej zgody wydawcy
tj. Wronieckiego Ośrodka Kultury

STRÓJ RZESZOWSKI

DZIEWCZYNA

1. korale czerwone 2. bluzka biała 3. gorset 4. spódnica 5. fartuch 6. wysokie buty

CHŁOPAK

1. kapelusz z opaską 2. koszula biała 3. skórzany pas 4. kamizelka
5. niebieskie spodnie zdobione tradycyjnym haftem 6. wysokie buty

WRONKI

ZESPÓŁ TAŃCA POLSKIEGO

STRÓJ ROZBARSKO-BYTOMSKI

DZIEWCZYNA

1. galanda (ozdobny wianek ze sztucznych kwiatów, błyskotek) 2. czerwone korale
3. bluzka biała 4. ozdobna wstążka 5. gorset 6. fartuch 7. spódnica

CHŁOPAK

1. kapelusz filcowy 2. jedwabna chustka 3. koszula biała 4. kamizelka
5. spodnie 6. wysokie buty

WRONKI

ZESPÓŁ TAŃCA POLSKIEGO

STRÓJ DĄBRÓWKI WIELKOPOLSKIEJ

STRÓJ DZIECI

DZIEWCZĘTA

1. wianek z kwiatów 2. kryza 3. korale 4. biała koszula 5. kolorowa suknia 6. fartuch

CHŁOPACY

1. kapelusz 2. biała koszula z czerwoną wstążką 3. czerwona jaka (marynarka)
4. spodnie z czerwonym lampasem 5. wysokie buty

WRONKI

ZESPÓŁ TAŃCA POLSKIEGO

STRÓJ DĄBRÓWKI WIELKOPOLSKIEJ

STRÓJ DOROSŁYCH

MĘŻATKA

1. kopka (nakrycie głowy) 2. czerwone korale 3. kryza 4. wiwatka (chusteczka) 5. kaftan 6. fartuch 7. spódnica

MĘŻCZYZNA

1. czapka tzn. maciejówka 2. koszula biała z czerwoną wstążką
3. czerwona jaka (marynarka) 4. katana (długi płaszcz)
5. czarne spodnie z czerwonym lampasem 6. czarne buty

WRONKI

ZESPÓŁ TAŃCA POLSKIEGO

STRÓJ KRZCZONOWSKI

DZIEWCZĘTA

1. wianek nazywany rogalem 2. czerwone korale 3. bluzka biała z kolorowym haftem
4. gorset 5. spódnica w paski 6. wysokie buty

CHŁOPACY

1. kapelusz słomkowy ozdobiony kwiatami i pawim piórem 2. koszula biała z haftem
3. kaftan 4. pas 5. czarne spodnie z lampasem 6. wysokie buty

WRONKI

ZESPÓŁ TAŃCA POLSKIEGO

WRONKI

ZESPÓŁ TAŃCA POLSKIEGO

Adres e-mail

zespoldwronki@wokwronki.pl

Telefon

(+48) 601 989 286

Adres

*ul. Poznańska 59
64-510 Wronki*

ztp.wronki

WRONKI

ZESPÓŁ TAŃCA POLSKIEGO

Adres e-mail

zespoldwronki@wokwronki.pl

Telefon

(+48) 601 989 286

Adres

*ul. Poznańska 59
64-510 Wronki*